

TEORIE SOCIÁLNÍCH ROLÍ

**Pedagogická a sociálně psychologická
východiska práce se sociálními skupinami**

Mgr. Marie Kovářová, Ph.D.

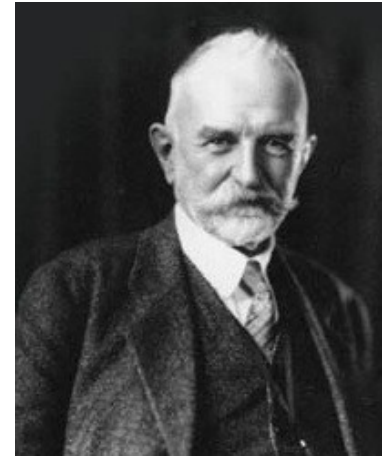
Teorie sociálních rolí

- **Metafora divadla** (herci hrající role)
 - společnost poskytuje scénář pro všechny postavy, ty jako herci vklouznou do své role
 - **Sociální role** = co může být od člověka očekáváno v dané sociální situaci (Berger)
 - vzorec, jak v dané situaci jednat, ale i emoce a postoje
 - role utváří jednání i jednajícího, člověk se stává tím, co hraje
 - s každou sociální rolí se pojí identita;
- identita je sociálně utvářena, udržována (společenským uznáním) i měněna.

Teorie sociálních rolí

G. H. Mead: symbolický interakcionismus

- „Já“ vyrůstá ze sociální zkušenosti, je regulované společenskými normami, hodnotami a kulturními vzorci, jedná se o sociální strukturu
- při formování já je důležitý jazyk a komunikace, hra(dětské hraní si na něco)
- „významní druzí“ – ti, se kterými se důvěrně stýkáme, jejich postoje jsou pro formování identity podstatné (v dětství rodiče, další blízké osoby apod.)
- učíme se interpretovat sociální prostředí, vžívat se do rolí druhých, předvídat jejich reakce a brát je v potaz při jednání (vidět sebe očima druhých, vnímat očekávání druhých),
- později bereme v potaz i očekávání společnosti jako celku– „zobecněný druhý“

Teorie sociálních rolí

- poznatky o očekávání sociálního prostředí zobecňujeme a bereme v potaz, zvnitřňujeme si normy sociálního prostředí pro přijatelné chování, normami se pak řídíme i o samotě.
- systém sociální kontroly založený na uznání
- máme tolik „já“, kolik je skupin, na jejichž mínění a uznání nám záleží
- pokud je to možné, své vztahy uspořádáváme tak, aby naši identitu upevňovaly

Teorie sociálních rolí

- Hraní rolí je většinou neplánované, automatické
- Konzistentnost rolí?
- v různých oblastech života můžeme mít vzájemně neslučitelné role, pozornost pak soustředíme jen na konkrétní identitu

Cvičení

Odpovězte na následující otázky, poté ve skupinách po 4 proberte výsledky.

- Jaké sociální role v životě zaujímáte? Napište si všechny role, které Vás napadnou.
- Kolik rolí jste si napsali?
- Kdo ve Vašem životě fungoval jako „významný druhý“? Jakým způsobem?

Cvičení

Vyberte si 3 role a ke každé napište:

jaký máte scénář, příp. i kostým,
jak se v této roli typicky chováte,
jak mluvíte,
jak se v roli cítíte,
zda máte k roli zpětnou vazbu.

Poté ve skupinách představte své role ostatním.

Cvičení

Rozdělte se na skupinky po 3 a rozdělte si mezi sebou konkrétní role (např. rodič, dítě a pedagog). Přejhrajte si mezi sebou scénku na zvolené téma (např. schůzka ve škole).

Postupně se vystřídejte ve všech rolích.

- Byl mezi rolemi rozdíl?
- Jak jste se v nich cítili?

Použitá literatura

- Berger, P. L. (2017). *Pozvání do sociologie. Humanistická perspektiva*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal.
- Hayes, N. (2013). *Základy sociální psychologie*. 7. vyd. Praha: Portál.
- Jandourek, J. (2001). *Sociologický slovník*. Praha: Portál.